

Concept

Actieprogramma Programmatische Aanpak Asbestdaken

(concept, V02, 25-11-2016)

Inhoudsopgave

- Inleiding
- Asbestdaken verwijderen: eigenaren centraal
- Actieprogramma koppelt lange en korte termijn
- Spoor 1: Bewustwording en communicatie
- Spoor 2: Optimalisatie beleid en regelingen
- Spoor 3: Quick wins en ontwikkeling aanpak in de praktijk die ontzorgt
- Tot slot

Bijlagen

1. Partijen in het Samenwerkingsverband
2. Overzicht initiatieven in de asbestketen

Inleiding

In 2010 constateerde de Gezondheidsraad dat asbest nog gevaarlijker was dan tot dan toe werd aangenomen. Na het saneren van asbest remvoeringen en asbestwegen, zijn asbestdaken overgebleven als belangrijke bron van asbestvezels in de leefomgeving. Het Kabinet wil asbestdaken verbieden vanaf 2024 om te voorkomen dat de asbestvezels in het milieu terecht komen. In Nederland was in 2012 nog ongeveer 120 miljoen m² asbestdak aanwezig. Om die daken voor 2024 te hebben gesaneerd is een versnelling in de aanpak noodzakelijk. De kern van die versnelling zit in:

- Bewustzijn vergroten bij dak-eigenaren en overheden die boodschapper moeten zijn (vraag);
- Slimme, efficiënte en effectieve aanpak ontwikkelen (aanbod);
- Het financieringsprobleem voor (deel van de) eigenaren oplossen (geld).

Asbestdaken zijn aanwezig op huizen van particulieren, (agrarische) bedrijven, maar ook bij instellingen als scholen en (kerk)monumenten. De kosten voor het saneren van een dak zijn aanzienlijk, vandaar dat het Kabinet niet alleen kiest voor verbod, maar dit verbod ook faciliteert met een subsidieregeling. Bekend is echter ook, dat deze regeling alleen niet voldoende is. De opgave is groot, technisch, praktisch en financieel. Er zijn heel veel verschillende dak-eigenaren, zowel particulier, als in het bedrijfsleven. Velen weten niet hoe hun opgave aan te pakken, of te financieren. Alle betrokken partijen zijn nodig om veilige, financieel haalbare oplossingen te realiseren voor alle dak-eigenaren. Daarom is IenM in 2016 gestart met de programmatische Aanpak Asbestdaken. Met deze aanpak worden eigenaren ontzorgd, krijgen decentrale overheden steun en wordt kennis over het saneren van asbestdaken ontsloten.

Uit recent onderzoek van TNO blijkt dat de concentratie asbestvezels in de Nederlandse lucht sinds de jaren tachtig en negentig met een factor 80 is gedaald. TNO meet gemiddeld tot 35 vezels per kubieke meter (waarvan driekwart chrysotiel) met een uitschieter tot 80 vezels.

Voor de programmatische aanpak is in de eerste helft van 2016 een breed samenwerkingsverband gecreëerd. In bijlage 1 staan alle partijen genoemd. Op 2 juni 2016 heeft de Staatssecretaris van IenM de Tweede Kamer geïnformeerd (Kamerstuk 25834 nr. 112) en aangekondigd dat er voor het einde van het jaar een actieprogramma wordt opgesteld. Dit actieprogramma beoogt de sanering van de asbestdaken te versnellen en te faciliteren. Het programma Aanpak Asbestdaken heeft tot doel om onder meer met behulp van en gebruikmakend van alle lopende en bestaande initiatieven de asbestdaken in 2024 verwijderd te hebben op een maatschappelijk optimale en verantwoorde manier. Wat maatschappelijk optimaal is, kan van plaats tot plaats en per segment (zoals particulier, bedrijfsmatig agrarisch, bedrijfsmatig niet-agrarisch, of overig) verschillen. De zoektocht hiernaar vormt de grote uitdaging voor alle betrokken partijen. Het gaat in de programmalijnen rond vraag en aanbod in ieder geval over het creëren van meerwaarde bij de vervanging van het asbestdak, het begeleiden en ontzorgen van (niet-deskundige) dak-eigenaren, het organiseren van schaalgrootte in de aanpak, het faciliteren en stimuleren van aantrekkelijke financieringsopties en het ontwikkelen van verwerkingsopties. Daarnaast wordt ook het beleidskader mee ontwikkeld, bijvoorbeeld als het gaat om de inzet van subsidies, de uitwerking van de handhaving en de voorbereiding van de transitie van storten naar verwerken (zie ook 'Rijksbrede programma circulaire economie 2050').

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om veranderingen aan te brengen in bestaande verantwoordelijkheden. Dit leidt immers vooral tot nog meer papier en niet tot daadwerkelijke versnelling in de verwijdering. Bovendien is er ook behoefte aan (lokaal) maatwerk. De brede deelname van partijen aan het programma moet leiden tot een benutting van de energie en de kennis en ervaring van de zogenaamde koplopers in Nederland. De programmatische aanpak maakt zoveel mogelijk gebruik van de initiatieven die reeds zijn ontwikkeld en bouwt daar op voort. De programmatische aanpak legt pragmatisch effectieve koppelingen tussen de bestaande initiatieven én moet bestaande effectieve initiatieven stimuleren elders en bij andere partijen. Ook gaat de programmatische aanpak samen met de stakeholders in de keten vooral nieuwe initiatieven tot stand brengen met gebruikmaking van de energie, kennis en ervaring van de koplopers.

Ten behoeve van een voorspoedige aanpak is een team van ambassadeurs geformeerd (zie bijlage 1). Deze ambassadeurs zijn vertegenwoordigers vanuit diverse organisaties en betrokken bij het saneren van asbestdaken. Intussen bieden nieuwe ambassadeurs hun inzet en bijdrage aan. Vanuit verschillende invalshoeken zullen de ambassadeurs de aanpak uitdragen en versterken. De ambassadeurs worden bijgestaan door een programmabureau. Het programmabureau ondersteunt de Aanpak Asbestdaken door initiatieven te ontwikkelen, lopende initiatieven te begeleiden, kennis te ontsluiten en toegankelijk te maken voor geïnteresseerden. Stakeholders in de keten worden hier actief bij betrokken.

Leeswijzer

In dit actieprogramma zijn drie sporen onderscheiden, te weten Spoor 1 'bewustwording en communicatie', Spoor 2 'optimalisatie beleid en regelingen' en Spoor 3 'quick wins en de ontwikkeling van een aanpak in de praktijk die ontzorgt'. Per spoor zijn de initiatieven die het programmabureau ontwikkelt beschreven en zijn de initiatieven genoemd die binnen het brede samenwerkingsverband worden uitgevoerd. Het programmabureau draagt er zorg voor dat best practices landelijk uitgedragen worden. In bijlage 1 is een overzicht van deelnemende organisaties opgenomen. In bijlage 2 staat een overzicht van de activiteiten die vele partijen tot nu toe hebben uitgevoerd om de asbestdaken sanering te versnellen.

Asbestdaken verwijderen: eigenaren centraal

Het brede samenwerkingsverband van partijen in het programma is verenigd door een gezamenlijke, maatschappelijke opgave. De gezondheidsrisico's van asbest moeten worden weggenomen bij de bron en de verwijdering van asbestdaken voor 2024 is daarbij een belangrijke stap. Alle partijen in het samenwerkingsverband hebben zich tot doel gesteld een bijdrage te leveren aan de noodzakelijke versnelling van de sanering van asbestdaken. Centraal staat daarbij de bewustwording en de ondersteuning van de eigenaren van asbestdaken. Daarbij kunnen verschillende doelgroepen worden onderscheiden. Eigenaren van asbestdaken zijn woningbouwcorporaties, bedrijven waaronder veel agrariërs, maatschappelijke organisaties, particulieren en de overheid zelf. Het actieprogramma is gericht op het ondersteunen van alle dak-eigenaren.

Segmentering

Het is belangrijk dat we een doelgroep specifieke benadering hanteren voor de inzet tot versnelling. Een mogelijke segmentering van 'probleemhebbers' met asbestdaken is:

- Agrariërs en (andere) bedrijven;
- Eigenaren van utiliteitsgebouwen (zoals fabrieken, kantoorgebouwen, gebouwen van verenigingen, scholen, ziekenhuizen en kazernes);
- Woningbezitters (particulier of institutioneel – woningbouwcorporaties en particuliere vastgoedeigenaren).

Hierbinnen is onderscheid te maken in draagkrachtig/niet-draagkrachtig, met toekomst/zonder toekomst voor bedrijf en/of gebouw, et cetera. Voor het stimuleren van de vraag naar sanering is de segmentering, het kennen van de doelgroep en hun drijfveren van groot belang. Dat geldt nadrukkelijk ook de "moeilijker gevallen" zoals financieel niet draagkrachtige particulieren, of de stoppende ondernemers (vooral agrarisch) in het buitengebied.

Het samenwerkingsverband wordt ondersteund door een programmabureau. Het programmabureau identificeert acties per doelgroep en heeft als doel zowel het aanbod van asbestdakenverwijdering, als de vraag naar de verwijdering te vergroten en te faciliteren. Het programmabureau brengt partijen bij elkaar, maakt kennis en best practices beschikbaar en/of toegankelijk en initieert overleg als er knelpunten zijn, of als gezamenlijk oplossingen moeten worden bedacht.

Actieprogramma koppelt lange en korte termijn

Het slagen van de saneringsoperatie vraagt om benadering van de verschillende groepen via verschillende routes, met inzet van verschillende interventies/instrumenten. Daarbij moeten bovendien de vraag en het aanbod goed op elkaar worden afgestemd. Belangrijk daarbij is dat er een mix is van zachte en harde instrumenten (c.q. "wortels" en "stokken"). De communicatie naar en activering van probleemhebbers wordt toegespitst op de mogelijkheden en drijfveren van de verschillende groepen.

Het programma werkt versnellend. Bewustwording en breed overleg over beleid en regelgeving, maar ook aandacht voor innovaties in de sector en kennisuitwisseling, zijn van belang om ook op langere termijn de doelstellingen te halen. En op korte termijn moeten de mouwen worden opgestroopt. Initiatieven van koplopers zijn belangrijk en moeten snel worden gedeeld en opgeschaald. Dat levert quick wins en successen op en houdt het programma dicht bij de praktijk: het geeft de kans snel effectieve aanpakken te destilleren en eventuele knelpunten aan te pakken. Daarbij houdt elke partij zijn of haar eigen verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld als dak-eigenaar, belangenorganisaties, of aanbieder van oplossingen.

Het actieprogramma kent de in de leeswijzer genoemde 3 sporen, waarbinnen de partijen uit het samenwerkingsverband samenwerken en die worden ondersteund door het programmabureau. Bewustwording en communicatie is een centraal thema voor de versnelling. Het samenwerkingsverband ontwikkelt een samenhangende boodschap en helpt elkaar waar mogelijk en ondersteunt bij communicatie naar doelgroepen.

Overheden zijn op verschillende manieren betrokken bij het asbestverbod en de sanering van asbestdaken. Ontwikkeling en uitwerking van flankerend beleid is nodig om de eigenaren en saneerders meer zekerheid en kaders te bieden. Het programma wil een goede afstemming en toetsing van dit beleid realiseren en het programmabureau zal dit helpen organiseren. Belangrijk onderdeel is de inventarisatie van bestaande en reeds bedachte regelingen en arrangementen voor de bekostiging en financiering om eigenaren te stimuleren snel(ler) te saneren en hen waar mogelijk te ontzorgen. De ontwikkeling van quick wins en een integrale aanpak in de praktijk van saneren is het spoor waarin effectieve en collectieve aanpakken worden ontwikkeld en gedeeld.

Hieronder wordt kort beschreven wat partijen al doen in de verschillende sporen, welke aspecten gezamenlijk worden opgepakt en uitgevoerd, onder andere gefaciliteerd door het programmabureau en welke activiteiten worden voorzien.

Spoor 1: Bewustwording en communicatie

De asbestsanering begint bij een goede en effectieve benadering van de dak-eigenaren. Hiervoor is een consistent eensluidend verhaal nodig vanuit verschillende invalshoeken.

Wat doen partijen al?

Binnen het samenwerkingsverband is aangegeven dat er behoefte is aan een eenduidige en heldere boodschap. Het programmabureau geeft hier nader invulling aan. Ook zijn verschillende partijen al bezig met communicatie en bewustwording. Het Ministerie IenM heeft Milieu Centraal en InfoMil gevraagd bij te dragen aan de communicatie.

Een aantal provincies en gemeenten willen zelf aan de slag met bewustwording en communicatie. Provincies als Noord-Brabant, Drenthe en Limburg hebben reeds bijeenkomsten georganiseerd om onder andere tot kernboodschappen te komen waarmee specifieke doelgroepen benaderd kunnen worden om de bewustwording op gang te brengen.

Wat doet het programmabureau?

Voor de programmering van dit spoor heeft het programmabureau op 29 november 2016 een kennissessie georganiseerd over 'Bewustwording en communicatie' met experts uit de wetenschap en de praktijk: zowel met partijen die al onderdeel zijn van het samenwerkingsverband, als nieuwe partijen. Tijdens de bijeenkomst is de verhaallijn verrijkt en besproken, waardoor herkenning en een breed draagvlak is ontstaan bij de verschillende partijen die betrokken zijn bij bewustwording en communicatie. Daarmee is bereikt dat verschillende partijen een eensluidende boodschap kunnen uitdragen aan dak-eigenaren. Vervolgens zijn afspraken gemaakt over het delen van communicatiemiddelen en indien nodig afstemming van campagnes en voorlichting. Daarbij is bewustwording in elk gebied of sector maatwerk. En door slim gebruik te maken van elkaars ervaringen en materiaal treedt versnelling op.

Wat verder te doen iets langere termijn?

Het programmabureau zal stimuleren dat de gemeenten en provincies, maar ook eventuele belangenverenigingen van dak-eigenaren, zelf aan de slag gaan met communicatie en bewustwording gericht op specifieke doelgroepen. Op de website Asbestversnelling.nl stelt het programmabureau voorbeelden van bewustwording en communicatie beschikbaar en verzamelt materiaal voor iedereen. Zo komt begin 2017 de evaluatie beschikbaar van de IPO-regeling 'Asbest eraf, zon erop'. Ook rondom deze regeling is door provincies gecommuniceerd met dak-eigenaren. Het programma zal de geleerde lessen verspreiden. Het programmabureau zal eventuele nieuwe partijen die aan de slag gaan met bewustwording verwijzen naar andere partijen met vergelijkbare ervaringen en zal indien nodig opnieuw bijeenkomsten organiseren om ervaringen uit te wisselen en verbeterpunten te bespreken.

Dit spoor draagt zo bij aan de ontwikkeling van een heldere communicatieboodschap en strategie, geënt op de

Goede informatievoorziening

InfoMil doet al jaren aan informatievoorziening; nieuwe goede voorbeelden en initiatieven zijn Overijssel, Milieu Centraal en Agro Asbestveilig.

Bewustwording en communicatie begint bij een goede informatievoorziening. Milieu Centraal en InfoMil werken samen om een goede eenduidige boodschap te waarborgen. Milieu Centraal richt zich met name op de particulier en geeft praktische tips over het herkennen van asbest en de verwijdering van asbestdaken. Bijvoorbeeld met behulp van praktische tips, filmpjes en advies-op-maat. Kenniscentrum InfoMil van Rijkswaterstaat richt zich op overheden en dak-eigenaren en geeft achtergrondinformatie over het beleid en de regels. Overheden, bedrijven en particulieren kunnen met hun asbest vragen terecht bij de telefonische helpdesk van InfoMil. InfoMil heeft specifieke digitale asbest voorlichting producten en modules ontwikkeld voor o.a. gemeenten, burgers en de agrarische sector om de bewustwording over het onderwerp asbest te vergroten. Via regelmatige deelname aan congressen, beurzen en andere kennisnetwerken houdt InfoMil contact met klanten en partners. InfoMil beheert daarnaast ook het Landelijk Asbestvolgsysteem (LAVS), een web-applicatie waarin alle betrokken partijen in de asbestketen (inventarisatie, sanering) asbest gegevens invoeren en bijhouden. Binnen het programma streven we ernaar dat partijen zoals provincies, gemeenten en eventuele koepels zoveel mogelijk gebruik maken van dezelfde boodschap en communicatiemiddelen.

Agro Asbestveilig

Met het 'Landelijk Stimuleringsprogramma Agro-asbestveilig' maken LTO Nederland, LTO Noord, LLTB, ZLTO, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en Achmea zich sterk voor een asbestveilige agrarische sector. De samenwerkende partijen willen het proces van asbestverwijdering door de agrarische sector vergemakkelijken, verbeteren en versnellen. Tevens willen zij zorgen voor bewustwording onder de agrarische ondernemers van de asbestrisico's. Onderdelen van het Stimuleringsprogramma zijn onder meer het geven van onafhankelijk advies en voorlichting, het lobbyen voor het verbeteren van saneringstrajecten bij organisaties en overheid en het goedkoper maken van sanering door technologische innovaties.

specifieke doelgroepen.

Spoor 2: Optimalisatie beleid en regelingen

Het beleid rondom de verwijdering van asbestdaken is nog in ontwikkeling. Daarbij gaat het enerzijds om de verdere implementatie van het verbod op asbestdaken. Maar wanneer asbest versneld wordt verwijderd, is het ook nodig aandacht te blijven houden voor veilig en verantwoord werken. Om uitvoering te versnellen is het nodig dat beleid eenduidig wordt geïnterpreteerd en dat (vermeende) knelpunten snel worden opgelost. Daarbij horen ook passende regelingen die dak-eigenaren verder ontzorgen.

Er zijn inmiddels ook asbestdaken die reeds zo verweerd zijn dat deze al conform Artikel 1a Woningwet moeten worden verwijderd. In de programmatische aanpak zullen de bevoegde gezagen worden gewezen op hun verantwoordelijkheden.

Wat doen partijen al?

De Ministeries van IenM en SZW hebben al intensief overleg en werken ook samen om bestaand en nieuw beleid goed op elkaar af te stemmen, zodanig dat de verwijdering voor 2024 wordt gerealiseerd op een veilige manier. Het Ministerie van SZW heeft in dit kader TNO opdracht gegeven om quick wins te identificeren. Daarnaast wordt in dit kader een studie opgestart om te bezien of sommige daken in andere risicoklassen terecht kunnen komen. Daardoor kan de inventarisatie en verwijdering sneller en veilig worden uitgevoerd.

Behalve de verdere ontwikkeling en implementatie van beleid en regels zijn er ook verschillende regelingen om de verwijdering van asbestdaken te vergemakkelijken en versnellen. De afgelopen jaren was er een provinciale stimuleringsregeling, met de titel 'Asbest eraf, zon erop'. Deze subsidieregeling wordt in 2016 afgerond. Begin 2017 komt de evaluatie van deze regeling beschikbaar, uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het IPO, met naar verwachting belangrijke lessen voor het vervolg. Ondertussen hebben sommige gemeenten en provincies nieuwe regelingen in voorbereiding.

Aanpak gemeente Lelystad

De gemeente Lelystad heeft op basis van de gebieds- en vakkennis van bouwcollega's van 90% van de adressen in beeld gebracht of de daken van de hoofdgebouwen naar verwachting asbesthoudend zijn. In de tweede fase is op basis van luchtfoto's de rest van de adressen, inclusief buitengebied, in beeld gebracht.

Alle 25.000 adressen in Lelystad van voor 1994 hebben een informatieve nieuwsbrief over asbest 'op de mat' gehad. De eigenaren van een pand waar zeer waarschijnlijk een asbestdak op aanwezig is, hebben daarnaast een brief ontvangen waarin het aankomende verbod extra onder de aandacht is gebracht. De informatie is ook op de website van de gemeente Lelystad terug te vinden.

Een groot aantal woningeigenaren in Lelystad wil op korte termijn hun asbestdak verwijderen, maar ze hebben hier niet allemaal de financiële middelen voor. Om de inwoners hierin op korte termijn tegemoet te komen heeft de gemeente een stimuleringsregeling asbestverwijdering ingericht waarmee leningen kunnen worden verstrekt.

Aanpak Provincie Limburg

Vanuit het streven naar een gezonde, veilige leefomgeving en een versnelde realisatie van duurzame energievoorziening, koppelt de Provincie Limburg de asbestsaneringsopgave met de energietransitie. Hiermee zal naast een lastenverlichting voor betrokkenen tegelijkertijd een nog groter effect bereikt worden bij thema's als werkgelegenheid, economie en innovatie.

De werkwijze van de Provincie Limburg is projectmatig, ze laat met showcases in onder andere in de agro-sector en de woningbouw (corporatie en particulier bezit) zien dat asbestsanering en energietransitie financieel en organisatorisch haalbaar zijn. Het verenigen van beide opgaves levert synergievoordelen op, wat niet uitsluit dat deze opgaves ook individueel de volledige aandacht krijgen.

De saneringsambitie wordt gesteund door verschillende financiële instrumenten, te weten het Limburgs Energie Fonds (zakelijke markt) en een duurzaamheidslening ten behoeve van woningeigenaren. Ook wordt bij duurzaamheidsmaatregelen juist in combinatie met asbestsanering een extra rentekorting verleend, wat leidt tot een versnelde realisatie van de opgaven. Daarnaast heeft de provincie een subsidieregeling voor de verduurzaming (inclusief asbestsanering) van maatschappelijke organisaties.

Wat doet het programmabureau?

Binnen spoor 2 heeft het programmabureau inmiddels financiële stakeholders als Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) en Nationaal Groenfonds bijeen gebracht. Samen met hen organiseren we begin 2017 een eerste verkenning met experts bij banken en verzekeringsmaatschappijen, belangenbehartigers, provincies en gemeenten et cetera. Ook vertegenwoordigers van andere opgaven die wellicht kunnen worden mee-gekoppeld, zoals de energietransitie, zullen worden betrokken. De bijeenkomst is gericht op het ontwikkelen van een gezamenlijk inzicht in de opgave en de situatie van de verschillende doelgroepen als het gaat om bekostiging en financiering. Vervolgens kunnen mogelijke business cases of regelingen worden ontworpen, ook inclusief mee-koppelkansen, zowel voor individuen als voor collectieven. Zo krijgen we gezamenlijk zicht op kansrijke scenario's die het alle dak-eigenaren mogelijk moet maken voor 2024 de opgave (versneld) te realiseren. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling in deze bijeenkomst scenario's te koppelen aan verantwoordelijkheden en bijdragen. Het is eerst nodig alle beschikbare ervaringen en denkkracht te mobiliseren om de feiten op tafel te krijgen en de mogelijkheden te benoemen.

Wat verder te doen op iets langere termijn?

Eventueel kansrijke scenario's die voortkomen uit bovenstaande bijeenkomst kunnen verder worden uitgewerkt en op haalbaarheid worden getoetst. Wellicht zijn er specifieke partijen die hiermee zelf verder gaan in hun eigen gebied of sector. Het programmabureau zal actief op zoek blijven naar kennis die hierbij behulpzaam kan zijn en naar mogelijkheden om partijen daaraan te verbinden. Wanneer specifieke regelingen worden geïmplementeerd kunnen de resultaten en lessen via het programmabureau worden verspreid.

Mee-koppelen met verduurzaming

Sommige regelingen maken al de koppeling met verduurzaming van gebouwen.

Omgevingsdiensten en het programma Energie van de VNG zijn betrokken bij het ontwikkelen van een (collectieve) business case, onder meer door onderzoekers en wetenschappers naar ideeën te vragen. De opgedane kennis wordt ingebracht tijdens de bijeenkomst die het programmabureau organiseert.

Voor de optimalisatie van beleid heeft het programmabureau (vermeende) knelpunten die ontstaan door het huidige beleid en quick wins verzameld. Bezien zal worden of hierop snel kan worden gereageerd, hetzij met een nadere uitleg, of met eventuele aanpassing. Indien het nodig is dat meerdere beleidsterreinen hiervoor vaker samen komen, dan zal het programmabureau dat overleg organiseren.

Spoor 3: Quick wins en ontwikkeling aanpak in de praktijk die ontzorgt

Het is van belang om de drempels te verlagen voor dak-eigenaren. Voor veel eigenaren is het verwijderen van een asbestdak een complex vraagstuk. Het bieden van ondersteuning bij het selecteren van aanbieders en het afwegen van varianten van oplossingen, evenals het verzorgen van de benodigde meldingen, vergunningen et cetera kan de drempels voor saneren verlagen. Daarbij is het soms mogelijk tegelijkertijd daken (en gebouwen) te verduurzamen.

Wat doen partijen al?

Verschillende organisaties, de sector en overheden zijn bezig met aanpakken in de praktijk die eigenaren naar wens ontzorgen. Dit geldt onder meer voor de gebiedsbrede inventarisatie van asbestdaken, de asbestinventarisatie op niveau van een gebouw, aanpak van verwijdering (sanering), combinatie aanpakken (asbest en energie/duurzaamheid) en tenslotte het storten en/of de verwerking (circulaire aanpak). Voorbeelden zijn onder andere:

- Verschillende wijzen van een gebiedsbrede inventarisatie van asbestdaken, zoals in Leerdam, Lelystad, Drenthe en Gelderland en door Agro Asbestveilig. Deze methoden helpen bij een adequate inventarisatie van de opgave als basis voor lokaal beleid, prioritering en monitoring;
- Burgers zetten in sommige wijken organiserend vermogen in om de sanering ook bij andere dak-eigenaren te helpen versnellen;
- Er zijn de eerste contacten met Rijksvastgoed organisaties zoals het Rijksvastgoedbedrijf en Rijkswaterstaat. Zij kunnen het goede voorbeeld geven in de asbestverwijdering van hun daken en daarmee bijdragen aan versnelling. Dat geldt ook voor gemeenten en provincies voor de sanering van eigen gemeentelijke en provinciale gebouwen;
- Er zijn asbestcollectieven ontstaan op verschillende plekken die gezamenlijk de sanering versnellen;
- Er is kennis ontwikkeld over de inventarisatie, methoden en uitvoeringspraktijk;
- Goede voorbeelden van uitvoering zijn gestructureerd en bijeengebracht op de website Asbestversnelling.nl.

Aanpak Provincie Overijssel

De Provincie Overijssel wil de komende jaren de asbestdakenverwijdering helpen versnellen door regie te voeren op effectieve samenwerking tussen de verantwoordelijke partijen, door het stimuleren en faciliteren van die partijen zodat ze sneller hun aandeel in de aanpak gaan leveren en de provincie wil waar nodig zelf procesmaatregelen uitvoeren. De Provincie Overijssel heeft inmiddels ruime ervaring hoe de bedrijven te benaderen. In eerste instantie ging dat om de niet-agrarische bedrijven op bedrijventerreinen en bij woongebieden. Zij zijn in beeld gebracht en via de gemeenten gericht aangeschreven. Vervolgens zijn met de bedrijven keukentafelgesprekken gevoerd. Die gesprekken maken helder wat de drijfveren zijn voor bedrijven om over te gaan tot sanering van hun asbestdak. De opgedane ervaringen kan Overijssel nu toepassen bij andere dak-eigenaren.

Aanpak in de Achterhoek

Acht gemeenten in de regio Achterhoek streven er naar om in 2024 asbestvrij te zijn. Hiervoor heeft de regio in samenwerking met het Ministerie van IenM en de provincie Gelderland een project opgezet. Dit project heeft als doel om de basis van een asbestregister op te zetten en een schatting te maken van het aantal daken en het totale oppervlak. Vervolgens kunnen pilots met asbesttreinen starten die leiden tot een gebiedsgerichte aanpak. In 2016 heeft de regio dit project uitgevoerd en inmiddels zijn de eerste resultaten bekend.

Wat doet het programmabureau?

Het programmabureau organiseert dat in dit brede spoor zowel de aanbodkant als de vraagkant gezamenlijk aan de slag gaan. Daartoe heeft het programmabureau de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Een analyse gemaakt van een rode draad en eerste categorisering van succesvolle aanpakken zoals de 'Asbesttreintjes', op basis van de bestaande initiatieven en voorbeelden van Agro Asbest Veilig. Deze analyse komt binnenkort beschikbaar voor stakeholders in de asbestketen;
- Geïnterviewd met ketenpartijen welke belangrijke discussiepunten en knelpunten er zijn rondom de werkmethoden voor verwijdering van asbestdaken. Het programmabureau kijkt nu hoe deze kunnen worden opgelost binnen de kaders van bestaande regelgeving.

Daartoe zal het programmabureau:

- Begin 2017 met ketenpartijen een bijeenkomst organiseren, om te bezien welke technische en procesgerichte innovaties mogelijk zijn om versnelling aan te brengen en om tot kostenefficiëntie te komen, inclusief het nadenken over hoe innovatiekracht te vergroten en te stimuleren;
- Naast een doelmatige en veilige manier van verwijderen van asbestdaken zorgt het programmabureau ook voor het haakje naar de circulaire aanpak door het op de agenda houden van de innovatieopgave om tot goede verwerking/hergebruik te komen;
- Begin 2017 nagaan hoe meer pilots zijn op te starten, bijvoorbeeld of er voldoende procesgeld is aan te boren om proefprojecten, voorbeeldprojecten of proeftuinen te faciliteren;
- De verschillende methoden voor gebiedsbrede inventarisatie en de effectiviteit ervan in beeld brengen. Ook wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor een gerichte monitoring van de versnelling binnen de segmenten.

Uitvoeringscapaciteit en werkmethoden

De sector heeft het programmabureau aangeboden om zich sterk te maken voor de vereiste uitvoeringscapaciteit. Verder is een aandachtspunt om het vak asbestsaneerder aantrekkelijker te maken, met opleidingen die aansluiten op het vereiste niveau. Naast de opleiding geldt het bewust zijn van veilig werken en risico's beheersen zoals onder meer vorm krijgt in de Vezelveiligheid Campagne. De sector gaat zich ook inzetten voor innovatieve en risicogerichte werkmethoden.

De reeds uitgevoerde activiteiten en nog uit te voeren acties resulteren in een programmering van activiteiten voor het actieprogramma en de uitwisseling van aanpakken die de ontwikkeling van generieke aanpakken bevorderen. Tegelijk zijn/worden quick wins geïnterviewd die in 2017 kunnen worden aangepakt en die gaan bijdragen aan de Versnellingsaanpak.

Wat verder te doen iets langere termijn?

In vervolg op de reeds uitgevoerde of voorgenomen activiteiten zal worden ingezet op meer ondersteuning en de ontwikkeling van meer asbestcollectieven, ook voor particulieren en instellingen. Daarvoor zijn specifieke aanpakken nodig die in samenhang met dak-eigenaren en in samenwerking met regionale overheden moeten worden ontwikkeld. Verder moeten in de uitvoering de ketens worden uitgebreid door verduurzaming van daken mee te koppelen.

Tot slot

De programmatische aanpak wordt uitgevoerd en uitgedragen door vele betrokken partijen. Er komen nog steeds partijen bij die zich willen aansluiten. De samenwerking tussen de partijen komt nu op gang en is op punten nog in ontwikkeling. Het programmabureau is afgelopen zomer begonnen. Het programmabureau faciliteert en bundelt bestaande initiatieven en de samenwerking tussen de betrokken partijen. In 2017 zal de samenwerking verder worden versterkt en zullen initiatieven en pilots breder gedeeld worden. De ambassadeurs zullen hierin naar verwachting een belangrijke rol gaan spelen, door als boegbeelden op te treden, partijen die nog afwachten over de streep te trekken en innovaties en nieuwe aanpakken aan te jagen.

De verwachting is dat hiermee een vliegwiel op gang komt waardoor betrokken overheden en belangenbehartigers sneller besluiten om te starten met bewustwording en communicatie. Ook zal beleid sneller worden geïmplementeerd en komen er naar verwachting eerder passende regelingen voor dak-eigenaren. Tenslotte zal daardoor de sanering worden versneld.

De voortgang van de dakensanering wordt nauwlettend gevolgd en het programmabureau zal in overleg met alle betrokken in 2018 en 2020 de aanpak en de voortgang ijkken. Het is van groot belang dat daarbij alle doelgroepen worden meegenomen en op een passende manier worden ontzorgd. Hierin ligt nog de uitdaging voor het samenwerkingsverband, dat uiteindelijk 'inclusieve' oplossingen en maatwerk moet realiseren voor alle dak-eigenaren.

Bijlage 1 Actieprogramma Programmatische Aanpak Asbestdaken Partijen in het Samenwerkingsverband en overzicht ambassadeurs		
Organisatie	Ambassadeur?	Naam ambassadeur
Ministerie Infrastructuur en Milieu (IenM)		
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)		
Rijksvastgoedbedrijf		
Provincie Overijssel	Ja	Erik Lievers
Provincie Limburg	Ja	Daan Prevoo
Gemeente Koggenland		
Gemeente Rijssen-Holten	Ja	Jan Aanstoot
Gemeente Lelystad	Ja	John van den Heuvel
Inspectie SZW (Arbeidsinspectie)		
LTO		
Contactgroep Eigenaren Asbestwoningen		
Stichting Bevordering Asbestsanering Agro- en MKB Bedrijfsgebouwen		
SVn Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten		
Fenelab		
Vereniging voor aannemers in de sloop, VERAS	Ja	Teun Stam
Brancheorganisatie voor asbestonderzoeksbedrijven VOAM-VKBA		
Vereniging voor Verwijdering van Toxische en gevaarlijke Bouwmaterialen VVTB	Ja	Cor van der Zee
Vereniging van asbestverwijderende bedrijven VAVB		
Verbond van Verzekeraars		
Bouwend Nederland	Ja	Maxime Verhagen
TNO		
SGS Search B.V.	Ja	Udo Waltman
RPS	Ja	Frank Vrolijks
Ingenieursbureau Oesterbaai		
Adviesbureau Jan Tempelman	Ja	Jan Tempelman
Tauw	Ja	Annemieke Nijhof
JPR Advocaten		
Corporaties		
HD Groep en Park concepts		
Asbestverwerkers, eindverwerker Reef/D-nature		
Purified Metal Company		

Kolom1	Initiatief Asbestdaken versnelling	Toelichting met doorverwijzing (erop Klikken)	Initiatiefnemer	Versnelling gericht op...	Versnelling subindeling	Voor Doelgroep	Doelgroep sub	In Fase	Schaalniveau
1	Hyper spectrale luchtfotografie	Het in beeld brengen van asbestdaken in de provincie Drenthe door middel van hyper spectrale luchtfotografie.	Provincie Drenthe	Inventarisatie omvang & monitoring		Overheidsinstelling		Pilot	Provinciaal
2	Asbest-Zonnepanelen subsidie	Subsidieregeling in Friesland voor alle eigenaren van asbestdaken, wanneer zij een asbestdak saneren en zonnepanelen installeren.	Provincie Friesland	Financiële arrangementen	Subsidie	Iedereen		Uitvoering	Provinciaal
3	Asbest-Duurzame Energie Aanpak	Limburg wil de koppeling maken tussen de energietransitie én de door het Rijk verplicht gestelde asbestsanering van asbestdaken in 2024. Het 'Aanvalsplan Asbest en Energie' van de Provincie Limburg geeft richting aan de provinciale inzet voor de komende jaren voor asbestsanering	Provincie Limburg	Bewustwording & Communicatie		Overheidsinstelling		Plan van Aanpak	Provinciaal
4	Asbest-Duurzame Energie Aanpak	Limburg wil de koppeling maken tussen de energietransitie én de door het Rijk verplicht gestelde asbestsanering van asbestdaken in 2024. Het 'Aanvalsplan Asbest en Energie' van de Provincie Limburg geeft richting aan de provinciale inzet voor de komende jaren voor asbestsanering	Provincie Limburg	Gezamenlijke uitvoering / collectieven		Overheidsinstelling		Plan van Aanpak	Provinciaal
5	Asbest-Duurzame Energie Aanpak	Limburg wil de koppeling maken tussen de energietransitie én de door het Rijk verplicht gestelde asbestsanering van asbestdaken in 2024. Het 'Aanvalsplan Asbest en Energie' van de Provincie Limburg geeft richting aan de provinciale inzet voor de komende jaren voor asbestsanering	Provincie Limburg	Financiële arrangementen	Subsidie	Overheidsinstelling		Plan van Aanpak	Provinciaal
6	Asbestdaken Aanpak	Provincie Overijssel kiest samen met gemeenten, Rijk, marktpartijen, vertegenwoordigers van pandeigenaren en andere provincies voor een Overijsselse asbestaanpak. Vanuit verschillende perspectieven wordt gewerkt aan versnelling van de verwijdering van asbestdaken	Provincie Overijssel	Bewustwording & Communicatie		Overheidsinstelling		Pilot	Provinciaal
7	Asbestdaken Aanpak	Provincie Overijssel kiest samen met gemeenten, Rijk, marktpartijen, vertegenwoordigers van pandeigenaren en andere provincies voor een Overijsselse asbestaanpak. Vanuit verschillende perspectieven wordt gewerkt aan versnelling van de verwijdering van asbestdaken	Provincie Overijssel	Gezamenlijke uitvoering / collectieven		Overheidsinstelling		Plan van Aanpak	Provinciaal
8	Asbestdaken Aanpak	Provincie Overijssel kiest samen met gemeenten, Rijk, marktpartijen, vertegenwoordigers van pandeigenaren en andere provincies voor een Overijsselse asbestaanpak. Vanuit verschillende perspectieven wordt gewerkt aan versnelling van de verwijdering van asbestdaken	Provincie Overijssel	Financiële arrangementen	Subsidie	Iedereen		Plan van Aanpak	Provinciaal
9	Bedrijven-subsidie	Subsidie voor het verwijderen en afvoeren van asbestdaken. Deze stopt op 1 januari 2017.	Provincie Overijssel	Financiële arrangementen	Subsidie	Bedrijf	Allen	Uitvoering	Provinciaal
10	Asbest subsidie	Voorbeeld van een (tijdelijke) Verordening voor subsidie bij verwijdering asbest particuliere woningvoorraad in Haarlemmermeer	Gemeente Haarlemmermeer	Financiële arrangementen	Subsidie	Particulier	Allen	Uitvoering	Gemeentelijk
11	Asbest informatie voorziening	Algemene informatie over asbestdaken in Lelystad	Gemeente Lelystad	Bewustwording & Communicatie		Iedereen		Uitvoering	Gemeentelijk
12	Asbest informatie voorziening/bij calamiteit	Handreiking aan Asbestdakeigenaren vanuit gemeente Someren na schade noodweer dd. 23 juni 2016.	Gemeente Someren	Bewustwording & Communicatie		Iedereen			Gemeentelijk
13	Sloopregeling	Sloopmaatregelen stallen in het buitengebied	Gemeente Someren	Financiële arrangementen	Subsidie	Agrarier	Allen	Uitvoering	Gemeentelijk
14	Inventarisatierapport subsidie	Een subsidie voor de kosten voor het laten opstellen van een asbestinventarisatierapport per kadastraal perceel of, indien van toepassing, per verzamelgebouw.	Gemeente Veere	Financiële arrangementen	Subsidie	Iedereen		Uitvoering	Gemeentelijk
15	Organiseren Particulieren	De Contactgroep Eigenaren Asbestwoningen (Dordrecht) is opgezet om de belangen te behartigen van de eigenaren van woningen waarin asbest in de dakbedekking verwerkt zit	Contactgroep Eigenaren Asbestwoningen	Bewustwording & Communicatie		Particulier	Allen	Plan van Aanpak	Lokaal
16	Organiseren Particulieren	De Contactgroep Eigenaren Asbestwoningen (Dordrecht) is opgezet om de belangen te behartigen van de eigenaren van woningen waarin asbest in de dakbedekking verwerkt zit	Contactgroep Eigenaren Asbestwoningen	Gezamenlijke uitvoering / collectieven		Particulier	Allen	Plan van Aanpak	Lokaal
17	Organiseren Particulieren	Het bewonerscollectief i.o. onderzoekt onder de woningeigenaren de bereidheid om collectief de daken te laten saneren en te vervangen	Platform Asbeststaken Lelystad / Tjalk Daken Asbestvrij	Bewustwording & Communicatie		Particulier	Allen	Plan van Aanpak	Lokaal
18	Organiseren Particulieren	Het bewonerscollectief i.o. onderzoekt onder de woningeigenaren de bereidheid om collectief de daken te laten saneren en te vervangen	Platform Asbeststaken Lelystad / Tjalk Daken Asbestvrij	Gezamenlijke uitvoering / collectieven		Particulier	Allen	Plan van Aanpak	Lokaal
19	Organiseren (Agrarische) dakeigenaren	Voorlichting- en Kenniscentrum voor praktische en financiële informatie over (individuele – en collectieve) asbestverwijdering in het buitengebied.	Agro Asbest Veilig Stimuleringsprogramma	Bewustwording & Communicatie		Agrarier	Allen	Uitvoering	Regionaal
20	Organiseren (Agrarische) dakeigenaren	Voorlichting- en Kenniscentrum voor praktische en financiële informatie over (individuele – en collectieve) asbestverwijdering in het buitengebied.	Agro Asbest Veilig Stimuleringsprogramma	Gezamenlijke uitvoering		Agrarier	Allen	Uitvoering	Regionaal
21	Organiseren (Agrarische) dakeigenaren	Voorlichting- en Kenniscentrum voor praktische en financiële informatie over (individuele – en collectieve) asbestverwijdering in het buitengebied.	Agro Asbest Veilig Stimuleringsprogramma	Inventarisatie omvang & monitoring		Agrarier	Allen	Uitvoering	Regionaal
22	Asbest aanpak Regio Achterhoek	De Asbesttrein is een project met de Regio Achterhoek als opdrachtgever, hierbinnen wordt er gewerkt aan een structurele aanpak van asbestdaken in de Achterhoek, met als doel "de Achterhoek asbestdakenvrij in 2024".	Asbest aanpak Regio Achterhoek	Gezamenlijke uitvoering / collectieven		Iedereen		Pilot	Regionaal
23	Organiseren Agrarische dakeigenaren	De stichting stimuleert de verwijdering van asbest in N-Holland, door informatie te geven over wet- en regelgeving en subsidieregelingen. Daarnaast wil de stichting zorgen voor collectieve prijsvorming en financiële middelen	Stichting Bevordering Asbestsanering Agro- en MKB Bedrijfsgebouwen	Gezamenlijke uitvoering / collectieven		Agrarier	Allen	Uitvoering	Lokaal
24	Asbest subsidie	De provinciale stimuleringsmaatregel Asbest eraf, zonnepanelen was opengesteld tot en met 31 oktober 2016 voor eigenaren van een (voormalig) agrarisch pand	Subsidie Asbest van het dak	Financiële arrangementen	Subsidie	Agrarier	Allen	Uitvoering	Provinciaal
25	Lease aanbod voor Asbest-Zon PV	Vanuit een marktpartij wordt op basis van een leaseconstructie asbest verwijderd, een nieuw isolatiedak geplaatst en zonnepanelen	Kingspan	Financiële arrangementen	Subsidie	Agrarier	Allen	Uitvoering	Nationaal
26	Subsidie voor asbestverwijdering	De Subsidieregeling verwijderen asbestdaken richt zich op particulieren, (agrarische) bedrijven, non-profitorganisaties en overheden. Asbestdaken verwijderen in de buitenlucht waardoor er asbestvezels vrijkomen in de leefomgeving. Om het risico voor de gezon	Ministerie IenM	Financiële arrangementen	Subsidie	Iedereen			Nationaal
27	Organiseren Particuliere dakeigenaren, Woonwijk De Wouden, Assen	Een Bewonersinitiatief met begeleiding Van Natuur en Milieu Drenthe om synergie te creëren tussen aanpak van asbestdaken van de woonwijk en duurzaamheidopgaven.	Bewonersinitiatief Woonwijk De Wouden in Assen	Bewustwording & Communicatie		Particulier	Allen	Pilot	Lokaal
28	Informatiecentrum Asbestdaken	Informatie – en voorlichting over asbestdaken vanuit het ministerie van Infrastructuur & Milieu	Kenniscentrum InfoMil	Bewustwording & Communicatie		Iedereen		Uitvoering	Nationaal
29	Informatiecentrum Milieu Centraal over Asbestdaken	Milieu Centraal vertelt wat de regels zijn en laat zien hoe je asbest veilig verwijdert, want asbestdaken moet je wel voor 2024 (laten) verwijderen.	Milieu Centraal	Bewustwording & Communicatie		Iedereen		Uitvoering	Nationaal
30	Inventarisatie asbestdaken vanuit luchtfoto's	Een methode op basis van remote sensing en machine learning. Remote sensing om waardevolle data te verzamelen uit luchtfoto's en hoogtedata (LIDAR). Machine Learning om de verzamelende data te combineren met andere bronnen, in totaal worden ca. 100 kenmerken per dakvlak verzameld	Reedaar	Inventarisatie omvang & monitoring		Gemeentes		Uitvoering	Nationaal
31	Inventarisatie asbestdaken vanuit 3D luchtfoto's	Met het Asbestdaken identificatiesysteem van RPS kunnen overheden beschikken over concrete informatie waarmee beleid en een stappenplan kan worden vormgegeven. Resultaten van de analyse worden op afstand digitaal op overzichtelijke themakaarten aangeleverd.	RPS	Inventarisatie omvang & monitoring		Gemeentes		Uitvoering	Nationaal
32	Automatisch detecteren van asbestdaken	Met het pakket Globetrotter worden asbestdaken gedetecteerd	Cyclomedia	Inventarisatie omvang & monitoring		Gemeentes		Uitvoering	Nationaal
33									
34									
35									
36									
37									
38									
39									
40									